

DYREVELFERD HOS SLAKTEKYLLING

– er den ivaretatt?

MARLENE FURNES BAGLEY

Marlene er cand. agric (Master i husdyrvitenskap) fra NLH/UMB på Ås (1997) og har tatt Master of Management fra BI med fagene organisasjonspsykologi, HR og kommunikasjon (2013). Marlene har arbeidet med rådgivning, prosjektledelse og kursvirksomhet innen fjørfeproduksjon i Norsk Fjorfelag, i Fagsenteret for fjørfe og i Kjøtt- og fjørfebransjens Landsforbund før hun kom til Animalia våren 2013. Marlene har oppgaver innen dyrevelferdsprogram slaktekylling, fagformidling og forskningsprosjekter.

De siste årene har det i media, og i samfunnet generelt, vært et stadig større fokus på dyrevelferd, kanskje særlig slaktekyllingvelferd - og oppmerksomhet rundt dyrevelferd er bra! Kyllingen er del av en verdikjede hvis hensikt er å produsere mat til oss mennesker på en kostnadseffektiv måte, mens vi samtidig tar hensyn til miljøbelastning, mattrygghet og dyrevelferd. Å holde dyr medfører et stort ansvar. Det å holde dyr til matproduksjon gir oss klare etiske forpliktelser i forhold til å ivareta dyrevelferden best mulig under oppdrett, transport og slakting.

HVORFOR HAR SLAKTEKYLLINGEN FÅTT SLIK OPPMERKSOMHET?

Slaktekyllingen har hatt en stor forbruksvekst de siste årene, i 1999 var forbruket av fjørfekjøtt per innbygger i Norge 8,3 kg – i 2012 var det steget til 18,5 kg. Fjørfekjøttets popularitet forklares gjerne med at det er magert og næringsrikt, ofte utpekt som det sunne kjøttet. I tillegg er det lettlaget, noe som appellerer til forbrukere med en travel hverdag. 68,6 millioner slaktekyllinger ble klekt i Norge i 2012. Det er altså svært mange enkeltindivider det er snakk om.

Ku, sau og gris har lange tradisjoner i landet vårt. Slaktekyllingproduksjonen er av nyere dato, med sin spede start på 60-tallet. Mens sau og storfe er lett synlig i kulturlandskapet, holdes slaktekyllingen i hovedsak innendørs og forblir med det en mer ukjent produksjon for den gjennomsnittlige forbruker. Innendørslivet til kyllingen handler ikke om å skjule noe, men om å ha kontroll på temperatur, luftfuktighet, vann og fôr, og ikke minst smittestoffer. Bakterier som salmonella og campylobacter finnes i villfaunaen. Av hensyn til mattryggheten må bonden hver gang hun skal inn i kyllinghuset, vaske hender, skifte sko og klær for ikke å risikere å dra disse smittestoffene inn i huset. Industriproduksjon, har det blitt kalt. Men kyllingproduksjonen er del av det norske familielandbruket, og konsesjonsgrensene har holdt besetningsstørrelsen lav sammenlignet med andre land i Europa.

Norsk husdyrproduksjon, inkludert slaktekyllingproduksjonen, er av høy internasjonal klasse. Moderne kyllinghus og teknisk utstyr, geografi, struktur, klima, samt små besetninger, medvirker i alt til en svært god dyrehelse. Men den jevne forbruker har som regel ikke vært inne i et kyllinghus. Skulle vi vært flinkere til å invitere besøkende inn slik at de selv fikk se?

HVA ER DYREVELFERD?

Skal vi kunne mene noe om dyrevelferd hos slaktekylling, må vi først definere dyrevelferd. Den engelske Brambellkommissjonen beskrev i 1965 ideell husdyrvelferd i form av "de fem friheter": Frihet fra 1. sult, tørst og feilernæring, 2. unormal kulde og varme, 3. frykt og stress, 4. skade og sykdom og 5. frihet til å utøve normal atferd. Norske kyllingprodusenter er underlagt strenge krav, både offentlige krav gjennom Forskrift om hold av høns og kalkun og bransjekrav gjennom landbrukets eget Kvalitetssystem i landbruket (KSL). Skal vi undersøke dyrevelferden hos den norske slaktekyllingen, er også de fem frihetene et godt utgangspunkt. Er disse "frihetene" ivaretatt for dagens slaktekylling?

De fem frihetene

1. **Frihet fra sult, tørst og feilernæring.** Kyllingens fôr komponeres og produseres i dag av kompetent personell på fôrfabrikkene slik at behovet for alle næringsstoffer i de ulike deler av kyllingens liv blir dekket. I dagens kyllinghus er det i tillegg moderne utstyr som nøye overvåker forbruket av fôr og vann. Fôr- og vannrekker er jevnt fordelt slik at dyr i hele huset lett skal finne fram til disse. Forutsatt at bonden studerer flokken, sørger for nok ete- og drikkeplasser, hever fôr- og vannrekker i takt med kyllingenes vekst, og følger med på fôr- og vannforbruk, vil dette punktet bli ivaretatt på en god måte.

2. **Frihet fra unormal kulde og varme.** Den nyklekte kyllingen har stort behov for varme. På innsettsdagen er derfor kyllinghuset varmet opp til 33-36 grader. Godt isolerte kyllinghus gjør dette uproblematisk også i kalde Norge. Med fjørvekst og økning i kroppsvekt har ikke lenger kyllingen behov for så mye varme, og temperaturen senkes derfor gradvis til nærmere 20 grader fram mot slakting. Norske kyllinghus har moderne utstyr for regulering av ventilasjon og varme. Så forutsatt at bonden styrer dette riktig, ligger forholdene til rette for å ivareta også denne friheten på en god måte. Det skal være alarmsystem som varsler ved strømbrytning og ved for høy eller lav temperatur, og alarmen skal kontrolleres minst én gang per uke.
3. **Frihet fra frykt og stress.** I det fri er kyllingen et byttedyr, og mange er de hønsegårder som opp gjennom historien har fått besøk av reven. Men om kyllingen i dagens kyllinghus ikke lenger er truet av sine predatorer, kan andre ting virke skremmende. Jevnlig tilsyn og rolige bevegelser når man går i kyllinghuset gjør kyllingene fortrolige med mennesker i det daglige stedet. Kyllingenes aktivitetsnivå styres blant annet av lyset. Så om flokken virker urolig eller stresset, bør lyset dempes. Når kyllingen skal fanges inn eller håndteres, skal det skje skånsomt slik at dyra ikke blir påført unødig frykt. Under plukking (innsamling i transportkasser for transport til slakteriet), skal dyreholder være til stede. Selv om plukkingen er satt bort til et profesjonelt plukkelaag, er det likevel dyreholder som er ansvarlig for dyrevelferden, med mindre ansvarsovertagelse er avtalt skriftlig.
4. **Frihet fra skade og sykdom.** Norsk fjørfeproduksjon står i særklasse internasjonalt når det gjelder lav forekomst av smittsomme sykdommer. Dette skyldes en rekke faktorer, blant annet små besetninger, en-aldret oppdrett, kaldt klima og næringens egne regler for import av dyremateriale. Den norske fjørfebefolkningen har dermed et godt utgangspunkt for å bevare god helse. Hygienebarrierer (smittesluser) bidrar til at smittestoffer ikke kommer inn i kyllinghusene. Kyllingene skal ha tilsyn minst to ganger daglig og oftere ved behov. Syke eller skadde dyr skal fjernes fra flokken, gis behandling eller avlives for å unngå videre lidelse. Videre skal det skal føres journal over sykdom, skader og dødsfall med sannsynlig årsak, og all veterinærmedisinsk behandling skal dokumenteres.
5. **Frihet til å utøve normal atferd.** Kyllinger er godt utviklet idet de klekkes ut av egget, er raskt i gang med førsøk, og er på egen hånd i stand til å finne mat. Det har muliggjort moderne fjørfehold slik vi kjenner det i dag, der kyllingene kun går sammen med kyllinger av samme alder og ikke går sammen med andre generasjoner. En fjørfeflokk "ute i naturen" består til sammenligning gjerne av flere generasjoner. I fjørfeproduksjonen praktiseres "alt inn – alt ut", der alle dyr er av samme alder og settes inn i huset til samme tid. Likedan slakter man ut alle dyrene, og huset vaskes og desinfiseres før en ny flokk settes inn. Dette har bidratt til den gode helsetilstanden vi har hos norsk fjørfe i dag, da unge dyr er lett mottagelige for smittestoffer fra eldre dyr.

Kyllingene holdes i store hus med flatt golv dekket av strø. Det gir god oversikt for røkte-ren, men begrenset mulighet til å gjemme seg for kyllingene. Dagens kyllinger har imidlertid et helt annet fryktnivå enn sine ville forfedre. Mindre fjørfeflokker kjennetegnes av et strengt hierarki, der hvert individ kjenner sin plass i flokken. Forsøk tyder på at en høne kan skille mellom 60 og 100 individer. En kyllingflokk med flere tusen kyllinger vil dermed ikke muliggjøre dette. Likevel er det et lavt konfliktnivå i slike flokker, muligens fordi hierarkiet først utvikler seg når kyllingene blir eldre (etter normal slaktealder).

Gjennom en årtusenlang domestiseringsprosess har vi fjernet kyllingen fra jungelområdene i tropiske og subtropiske strøk, som var dens opphavelige hjemsted. Kyllingen er altså tilpasningsdyktig, men miljøet må likevel tilrettelegges slik at dyret har mulighet for å dekke sine fysiologiske og atferdsmessige behov. Normale atferder for fjørfe er for eksempel gåing/løping, vingeflaksing, sandbading og vagling. Det kreves nok plass til å utføre disse atferdene. Kritiske røster har referert til de maksimale tetthetsgrensene det er tillatt å holde kyllingene under, nærmest som den tettheten dyrene konstant holdes under. Dette medfører ikke riktighet. Tettheten (maksimalt 36 kg/m²) får ikke overskrides, og det er kun den siste dagen før slakting man nærmer seg denne grensen. Kyllingene har

[Foto: Grethe Ringdal, Animalia]

nok plass å bevege seg på i store deler av innsettet. Ved innsett i kyllinghuset er eksempelvis tettheten 0,6 kg/m², etter 1. leveuke ca 3 kg/m², etter 2 uker ca 8,5 kg/m², etter 3 uker ca 16 kg/m², etter 4 uker 26,5 kg/m².

Slaktekyllingene har plass nok til flaksing og annen bevegelse men de har som regel ingen mulighet for vagling. Forsøk har imidlertid vist at dersom kyllingene gis tilgang på vagler er vagleaktiviteten lav. Vi vet at voksne dyr gjerne vagler seg, men det er uklart hvor stort behov små kyllinger har for dette.

ANDRE DEFINISJONER PÅ DYREVELFERD

De fem friheter står fortsatt sentralt i vurderingen av dyrevelferd, men dyrevelferdsbegrepet har siden den gang blitt utvidet. Verdens første professor i dyrevelferd, Donald M. Broom, definerte dyrevelferd som "individets subjektive oppfattelse av å kunne mestre det miljøet det lever i". Begrepet mestring står sentralt i denne definisjonen. Dyr er fleksible og tilpasningsdyktige innen visse grenser. Miljøet trenger ikke være noen kopi av dyrets foretrukne tilholdssted i vill tilstand, men det må tilrettelegges slik at dyret har mulighet for å dekke sine fysiologiske og atferdsmessige behov og derved opprettholde fysisk og psykisk balanse. Begrepet dyrevelferd er dermed forsøkt definert slik at velferdsnivået kan måles objektivt med vitenskapelige metoder. Dyrevelferd varierer over en skala fra svært dårlig til svært god dyrevelferd. Det er samfunnets oppgave, gjennom lover og forskrifter, å bestemme hvor på skalaen grensen skal trekkes mellom akseptabel og uakseptabel dyrevelferd. Senere har andre velferdsforskere, som Ian Duncan og Marian Dawkins, definert dyrevelferd ut fra dyrets egenopplevde, følelsesmessige tilstand. God dyrevelferd har man da om dyrets positive opplevelser (lek, positiv forventning, følelse av velvære) oppveier negative opplevelser (smerte, frykt, frustrasjon).

Dyrebaserte målinger

Dyrevelferd er altså mangefasettert, og dermed krevende å måle. I EU-basert dyrevelferdsforskning og overvåkingsaktivitet er det bred enighet om at dyrevelferd er et flerdimensjonalt begrep som omfatter både fysisk og mental helse hos de enkelte individene, og at nøkkelen til velferdsovervåking i økt grad bør være basert på dyrebaserte målinger. Hva har vi så av dyrebaserte målinger i norsk fjørfeproduksjon? Tabellen under viser noen slike.

Dødelighet er gjerne brukt som mål på en populasjons helse. I norsk slaktekyllingproduksjon er det lav dødelighet gjennom innsettet. Den gjennomsnittlige dødeligheten har også gått noe ned de siste årene, og lå i 2012 på 2,65%.

Kassasjoner på slakteri er et annet relevant mål. Det angir andel dyr som ikke kan brukes som menneskemat på grunn av sykdom og skader. Andel slaktekyllinger som kasseres på slakteriet har de siste årene ligget i overkant av 1 %.

Transportdødelighet er en annen viktig indikator, som bransjen følger nøye. Også her har det vært en nedgang de siste årene. Dette som følge av oppgradering av kjøretøyene som brukes til transport, og økt fokus på dyrevelferd i siste del av kyllingens liv, fra plukking, via transport til slakting.

Utvikling i noen dyrebaserte velferdsindikatorer i norsk slaktekyllingproduksjon 2008-2012					
	2008	2009	2010	2011	2012
Dødelighet under oppal ¹	2,96	3,17	2,78	2,49	2,65
Transportdødelighet	0,15	0,20	0,16	0,14	0,12
Kassasjonstall ¹	1,15	1,01	1,06	1,09	1,10
Tråputeresultater- gjennomsnittlig poengskår ¹	24	29	35	34	26
Tråputeresultater – andel av flokkene over 80 poeng ¹	11,9	12,3%	17,4%	16,3%	8,5%

¹ Tall fra Norturas slaktekyllingkontroll

Tråputeskader

Tråputeskader er en sentral dyrevelferdsindikator. Dersom kyllingen går på fuktig strø og/ eller strø som frigir mye ammoniakk, kan den få sviskader under bena, på tråputene. Slike skader er smertefullt for kyllingen, og klart negativt for dyrevelferden. Tråputetilstanden er et kumulativt mål på en rekke miljøfaktorer i huset. Tilstanden overvåkes og registreres på slakteriene for hver eneste slaktekyllingflokk som slaktes i Norge. Kort forklart er tråputeresultatene en indikator på hvor godt det har lyktes kyllingbonden å skape et godt miljø for kyllingene. Fuktighet fra gjødsel, fra kyllingens utåndingsluft og fra eventuelt søl fra drikkeanlegg, må fjernes gjennom ventilasjonsanlegget, ellers vil fuktigheten bygge seg opp i kyllinghuset og ødelegge strøkvaliteten. En av de viktigste og mest utfordrende oppgavene til den norske kyllingbonden er derfor å styre ventilasjon og varmetilførsel på en riktig måte gjennom hele innsettet, og i forhold til skiftende temperaturer og årstider.

I Norge ble rutinemessig registrering av tråputeskader initiert av næringen selv for rundt åtte år siden. Tråputeskader bedømmes på 100 føtter fra hver flokk som slaktes. Tråputer uten arr eller skader gir 0 poeng. Tråputer med mindre/moderate skader gir 1 poeng. Alvorlige skader gir 2 poeng. Flokken kan dermed få tråputepoeng mellom 0 og 200 poeng, der 0 er best. Ny teknologi er på vei inn på slakteriene, som vil muliggjøre videobedømming av tråputer på alle dyrene i en flokk. Tabellen viser utviklingen i tråputepoeng de siste årene. Tråputeresultater regnes om tilfredsstillende fra 0 til 80 poeng, utilfredsstillende fra 81 til 120 poeng, og uakseptabelt fra 121 til 200 poeng. 80 poeng anses som tiltaksgrense. Ved over 120 poeng må tiltak umiddelbart iverksettes, men allerede ved 40-80 poeng bør produsenten jobbe enda mer målrettet med forebyggende tiltak for å sikre tråputehelsen. Som tabellen viser har det vært en nedgang de siste par årene, både for gjennomsnittlig tråputepoeng og for andel flokker over 80 poeng.

Mer kunnskap gir bedre velferdsindikatorer

Animalia har, i samarbeid med Norges veterinærhøgskole, Nortura og Kjøtt- og fjørfebransjens Landsforbund, sendt inn en søknad til Norges forskningsråd høsten 2013. En felles bransje søker om midler til nye forskningsprosjekter med formål å utarbeide velferdsprotokoll for norsk slaktekyllingproduksjon. Med bakgrunn i en slik protokoll er målet å finne flere velferdsindikatorer som er egnet til løpende overvåkning av dyrevelferden i norsk slaktekyllingproduksjon. Det pågår allerede et større prosjekt i Animalia-regi om skader og transportdød hos slaktekylling. Med midler til det nye prosjektet vil vi ha aktiv forskning langs hele verdikjeden for kylling. Dyrevelferd hos slaktekylling er noe som fjørfebransjen tar på største alvor og jobber kontinuerlig med for å forbedre.

SLAKTEKYLLINGAVL

Moderne husdyravl er kunnskapsintensivt, ressurskrevende og teknologidrevet. Vår nasjonale fjørfeavl ble avsluttet på 1990-tallet. Importerte hybrider viste seg å både produsere bedre og ha bedre helseegenskaper. I dag er slaktekyllingen som produseres i Norge i hovedsak av typen Ross, med en mindre andel av typen Cobb. Disse kyllingtypene stammer fra store, globale avlsfirmaer som leverer dyremateriell til slaktekylling over hele verden. Avlsmessig framgang - å skulle forbedre en egenskap (for eksempel redusere forekomsten av en beinlidelse) fra generasjon til generasjon - krever både høy kompetanse, økonomiske

TRÅPUTENE BEDØMMES ETTER EN SKALA FRA 0-2 POENG.

0 poeng – tråputer uten forandring eller arr.

1 poeng – misfarging og forhorning.

2 poeng – alvorlig skade med åpent sår.

(Foto: Animalia)

muskler, en stor nok populasjon å drive avlsarbeid i, samt avansert teknologi. Dette besitter de store avlsselskapene.

Målet er en robust kylling

Avlsselskapene har blitt beskyldt for å avle fram en "monsterkylling" som knapt kan stå på beina. For noen tiår siden var nok fjørfeavl mer preget av et ensidig fokus på tilvekst. I dag er avlsmålet annerledes – målet er en robust kylling. Tilveksten veies i stadig større grad opp mot andre egenskaper. I dagens avlsarbeid vektlegges derfor helse- og velferdsegenskaper en tredjedel. De andre to tredjedelene som vektlegges er henholdsvis produktivitet og fruktbarhet. I 2002 ble det gjennomført en undersøkelse av gangevne (gaitscore) hos norske slaktekyllinger. Andel av de undersøkte dyrene som fikk betegnelsen 'alvorlig halt' (gaitscore > 3) var lav (3,4 %) i forhold til de andre nordiske landene. Andel dyr som ikke hadde tegn til halthet (63,3 %) var også vesentlig høyere enn i disse landene. En ny undersøkelse av gangevne hos norske slaktekyllinger er nå påbegynt. Resultater forventes å foreligge i 2015.

Rask tilvekst

Kyllingens raske tilvekst har av og til vært omregnet til tilsvarende tilvekst hos mennesket. Denne sammenligningen gir liten mening, da fuglene stammer fra små rovdinosaurer, og dermed står langt unna mennesket. Alle fugler vokser relativt sett mange ganger raskere enn mennesket. Raskere tilvekst har medført at framføringstiden har blitt kortere, noe som betyr lavere forbruk, god ressursutnyttelse og mindre miljøbelastning. Rask tilvekst er i seg selv heller ikke noe direkte dyrevelferdsproblem, det er hva rask tilvekst eventuelt forårsaker av andre tilstander som kan være et problem dyrevelferdsmessig. Bukvattersott (ascites) er en lidelse som er satt i sammenheng med rask tilvekst. Men også dårlig ventilasjon, høyde over havet og eventuelle luftveislidelser bidrar til utvikling av denne sykdommen. Både arv og miljø er medvirkende i forhold til hva slags utfall dette i praksis får.

DAGLIG STELL – OM Å HA "KYLLINGBLIKKET"

Slaktekyllingavlen setter altså noen rammer, men hvordan kyllingen til syvende og sist har det kan sies å være en kombinasjon av arv og miljø. Avlen går framover generasjon for generasjon, også når det gjelder helse- og velferdsegenskapene. Miljøet kyllingen holdes i har stor betydning for den daglige dyrevelferden. Det er bonden som må sørge for et godt miljø, hvert eneste innsett, hver eneste dag.

Som gjennomgangen av de fem frihetene viste, ligger mye til rette for å ivareta dyrevelferden i norske kyllinghus i dag. Norsk kyllingproduksjon preges av moderne kyllinghus med mye teknisk utstyr for styring og registrering av vann, fôr, lys, varme og ventilasjon. Slik tillates en fingerspiss-styring etter dyras behov, forutsatt at bonden kan "lese" dyra sine. For vi kommer ikke utenom mennesket; røktefaktoren. Klumper dyra seg er det kanskje for kaldt? Er de unormalt aktive har de kanskje for mye lys? Den lille der, som virker syk og pjusk, må kanskje avlives? Kyllingbondens daglige oppgaver er å observere – tenke – handle, gjøre de små og store tiltakene og tilpasninger som ivaretar den daglige dyrevelferden. Svenskene har et godt begrep for dette; "djuröga". På norsk kan vi for slaktekyllingens del kanskje kalle det "kyllingblikket". En person med et godt djuröga – et godt kyllingblikk - er en som har oppriktig interesse for dyrene og produksjonen og har god kunnskap om normal atferd. Vedkommende avdekker avvik fra dette på et tidlig stadium, er forberedt til å legge ned tilstrekkelig med tid i fjøset, er god til å observere, har en viss erfaring med produksjonen, og er rolig og tålmodig.

Fjorfeskolen/Kompetanseskolen

Hvordan bidrar så fjorfeningeringen med å utvikle "kyllingblikket" hos norske kyllingprodusenter? Med den store veksten i kyllingforbruket har det kommet mange nye produsenter til. Siden 2005 har det derfor vært gjennomført egne kurs for kyllingprodusenter, kalt Kompetanseskole eller Fjorfeskole. Dette er et fire dagers kurs der kyllingproduksjon fra A til Å blir gjennomgått, med stor fokus på dyrevelferd. Så langt (2005-2012) har 632 deltagere

Fjorfeskolene/Kompetanseskolen er et kursopplegg for slaktekyllingprodusenter som dekker kyllingproduksjon fra A til Å med gjennomgående fokus på dyrevelferd. Anatomi og fysiologi er et av temaene, her fra en obduksjonsøvelse.

[foto: Marlene Furnes Bagley]

gjennomført kurset. Over 90 % av kyllingprodusentene har deltatt. Kompetanse er altså viktig, men kompetanse er mer enn kunnskap og ferdigheter, som kan fylles på og øves opp. Kompetansebegrepet rommer også den enkeltes egenskaper og holdninger, altså mer grunnleggende trekk i vår personlighet, som krever selvinnsikt og refleksjon for å forandre. Holdningsarbeid er viktig. Slaktekyllingproduksjon er ikke noe venstrehåndsarbeid. Og selv om kyllingbønder er som folk flest og kan sitte godt fast i tidsklemma, er det viktig å erkjenne at man må bruke nok tid i kyllinghuset. Skal noen andre inn som avløser og arbeidshjelp er det helt nødvendig med god nok opplæring. Næringens rådgivere og helseovervåkingsveterinærene er viktige holdningsskapere: Hva er akseptabelt? Hvor skal vi legge lista?

DYREVELFERDSPROGRAMMET

1. juli 2013 trådte et nytt regelverk for hold av slaktekylling i kraft. Regelverket implementerer EUs rådsdirektiv 43/2007/EU med nasjonale tilleggbestemmelser. Regelverket innebærer strengere krav til alle som produserer kylling og innfører et nytt prinsipp: Kyllingprodusentene som vil produsere med en dyretetthet over 25 kg/m² må delta i Dyrevelferdsprogram for slaktekylling. Kun de gode besetningene, sett fra et dyrevelferdsmessig ståsted, gis tillatelse til å ha maksimal dyretetthet under oppdrettet. Den maksimale dyretettheten er i Norge satt til å være 36 kg levendevekt/m². EUs direktiv, slik det er implementert i det meste av Europa, tillater 39 kg levendevekt/m² som maksimal tetthet, med muligheter til å øke opp til 42 kg/m² om visse krav oppfylles.

For å avgjøre hvorvidt dyrevelferden kan anses å være god eller dårlig, har vi behov for dyrevelferdsindikatorer. Tråputeskader er en veldokumentert indikator på miljøet i huset og

Alle slaktekyllingprodusenter som deltar i Dyrevelferdsprogram slaktekylling skal ha helseovervåkingsavtale med veterinær. Alle veterinærbesøk journalføres og dokumenteres i HelseFjørfe.

[Foto: Thorbjørn Refsum, Animalia]

den generelle velferden hos fuglene. Ved høyt tråputescore nedsettes den lovlige dyretettheten, og bonden må iverksette tiltak for å bedre dyrevelferden og få ned tråputescoren, før han igjen tillates høyere dyretetthet.

Dyrevelferdsprogrammet med tilhørende bransjeretningslinje har fire hovedelementer:

- 1. Krav om helseovervåkingsavtale med regelmessig veterinærbesøk.** Hver kyllingbesetning skal ha sin egen "fastlegeavtale" som innbefatter minst ett årlig veterinærbesøk, og oftere ved behov. Helseovervåkingsavtaler og -besøk skal legges inn i datasystemet "HelseFjørfe", som er Helsetjenesten for fjørfe sin webtjeneste for veterinærer i fjørfepraksis.
- 2. Krav om gjennomførte revisjoner av KSL (Kvalitetssystem i landbruket) med lukking av avvik innen fristen.** Revisjonene gjennomføres både som årlig egenrevisjon av bonden selv, og gjennom ekstern revisjon hvert tredje år. Bransjen ser det som viktig å kunne dokumentere hvordan produksjonen foregår og hvordan dyrevelferden ivaretas. Ekstern revisjon (tredjepartsrevisjon) gjennomføres av erfarne revisorer fra Matmerk.
- 3. Krav om deltakelse i produksjonskontroll.** Dokumentasjon av produksjonen står sentralt, både i forhold til KSL og samfunnet ellers. Deltagelse i produksjonskontroll er dessuten et nyttig styringsverktøy for bonden for stadig å forbedre resultatene, også hva gjelder dyrevelferd.
- 4. Tråputeregistreringer på slakteriene.**

Dersom punktene 1-3 er på plass, vil det være de oppnådde tråputeresultatene som bestemmer hvor høy tetthet kyllingbonden har lov til å produsere under, med øvre grense 36 kg levendevekt/m². Over 33 kg/m² slår i tillegg ekstra dokumentasjonskrav inn, blant annet i forhold til luftkvalitet og tekniske detaljer ved huset. Dårlige tråputeresultater fører til at man må sette ned tettheten med 2 eller 3 kg i påfølgende innsett, avhengig av alvorlighetsgrad. Nye dårlige resultater gir nye kilo ned. For å kunne få tillatelse til å gå opp i tetthet igjen, må stabilt gode tråputeresultater kunne dokumenteres.

Med Dyrevelferdsprogram for slaktekylling ønsker bransjen både å løfte dyrevelferden på besetningsnivå, men også styrke konkurransekraften ved å kunne dokumentere god dyrevelferd for kylling produsert i Norge.

KYLLINGBONDEN ER RYGGGRADEN I DYREVELFERDSARBEIDET

I slaktekyllingproduksjonen er man opptatt av effektivitet, men en effektiv produksjon både kan og skal kombineres med god dyrevelferd. Da er det viktig at vi utvikler gode måleindikatorer for dyrevelferd. Disse må implementeres i den rutinemessige overvåkingen, og brukes til å løfte nivået ytterligere. Kyllingbønder med gode holdninger og god kunnskap om både selve produksjonen og dyrevelferden, er ryggraden i dyrevelferdsarbeidet. Det er i kyllinghuset det daglige slaget om dyrevelferden står. En god kyllingprodusent bruker hele tiden kyllingblikket sitt. Han observerer – tenker – handler til beste for kyllingens velferd.

MATTILSYNETS TILSYNSPROSJEKT AV DYREVELFERD HOS SLAKTEKYLLING

Mattilsynet førte i 2011 tilsyn med regelverket for slaktekylling, der 152 kyllingbesetninger fikk besøk. Et tilsynsprosjekt i Mattilsyn-regi er et tidsavgrenset prosjekt hvor virksomhetenes etterlevelse av regelverket innen en bransje eller et fagtema kontrolleres. Kjøtt- og fjørfebransjen oppfatter generelt tilsynskampanjer som positive tiltak. Både målene med kampanjene, mulighetene for læring på tvers av Mattilsynets lokale enheter, og harmonisering av tilsynet er bra. Bransjen er naturlig nok ikke fornøyd om det oppdages avvik fra regelverket, og arbeider hele tiden målrettet med dette, uavhengig av tilsynskampanjene.

Tilsynskampanjen med dyrevelferd hos slaktekylling i 2011 var risikobasert, Mattilsynet undersøkte de 25 % av besetningene der de mente det var størst risiko for å finne regelbrudd. Under tilsynsbesøkene ble det gjennomført tilsyn med 18 kravpunkter i hver av 152 besetninger, noe som vil si 2 736 kravpunkter totalt. Kampanjen avdekket 317 avvik, dvs 11,6 %. Disse avvikene var av ulik alvorlighetsgrad for dyrevelferden. Noen avvik gikk direkte på dyrevelferd (strøkvalitet, håndtering av sjuke og skadde dyr), mens andre avvik hadde mindre eller tvilsom betydning for dyrevelferden (manglende el-tilsyn siste 3 år, kadaverhåndtering). Selv om det ble avdekket 88,4 % regelverksetterlevelse, betyr det ikke at de resterende 11,6 % ikke tas på alvor. Fjørfebransjen tar dyrevelferd på alvor, og jobber daglig med disse problemstillingene. Ethvert tilsyn vil ofte gi avvik og motivere fjørfeprodusenten til å bli enda bedre.

[Foto: Grethe Ringdal, Animalia]